

Dr. Angelca Žerovnik

Politični začetki naše države – veliki načrti Demosa Spomini na obdobje poslanskega mandata 1990–94

Vstopiti v dogajanje politike z velikimi načrti je bil izziv, ki se mu ni bilo moč upreti. V politično življenje sem vstopila relativno pozno, šele takrat, ko se je oblikoval Demos. Dvanajstega aprila 1990 sem bila izvoljena za poslanko (pred sprejetjem slovenske ustave smo se imenovali delegati) v slovenski skupščini – Zbor združenega dela, in sicer za področje raziskovanja in znanosti.

S to izvolitvijo sem se zavezala zahtevnemu delu v skupščini in dobila nove vloge odgovornosti, saj vsak poslanec nosi svoj 240. del odgovornosti, če se izrazim v prisposodbi. Slovenska skupščina je takrat namreč štela 240 delegatov.

Že pred volitvami, ko je nastajala politična stranka Demos, smo se v ožjih krogih pogovarjali o velikih načrtih, saj se je nezadovoljstvo z delom jugoslovanske politike širilo v vse pore poklicnega in družbenega delovanja. Celo na znanstvenih srečanjih s področja vzgoje in izobraževanja ter na nacionalni konferenci OECD smo doživljali razkol med republikami.

V samoosvojitvenih nagibih so izginili celo osebni interesi, saj sem bila pred zagovorom že pozitivno ocenjene doktorske disertacije v Beogradu. Seveda pa tako dramatičnega razpada Jugoslavije nisem pričakovala in tudi tega ne, da kot poslanka Demosa ne morem več varno vstopiti v Beograd. Tako sem morala tik pred zagovorom doktorske disertacije od tega dela odstopiti. Ustvarjalno raziskovalno delo me je še naprej zelo privlačilo, zato sem videla izhod v novi temi doktorske disertacije v Sloveniji, ki me je pritegnila z novo vsebino in metodologijo.

Ko se po skoraj dvajsetih letih oziram na svojo poklicno pot, ki se je takrat prepletala s političnim dogajanjem, spoznavam pomen največjega projekta v zgodovini Slovencev – to je samostojna država Slovenija.

V parlamentu sem se zavzela za idejo o neodvisni in nevtralni državi Sloveniji. Ta ideja sicer ni bila zavrnjena, vendar ji je bilo takratno politično ozračje nenaklonjeno. To pomeni, da je bila v tedanjem političnem trenutku neuresničljiva. Da pa bomo nekoč del Evropske unije, si takrat še nismo znali predstavljati.

V okviru skupščinskega dela sem bila članica treh komisij: Komisije za volitve, imenovanja in administrativne zadeve, Komisije za vprašanja invalidov in Komisije za žensko politiko. Delo je bilo pestro, marsikatera poklicna izkušnja iz vodenja projektov mi je prišla pri tem prav. Najbolj pa sem se angaži-

rala v Odboru za raziskovalno dejavnost, kjer sem bila tudi podpredsednica. Raziskovalno delo mi je veliko pomenilo, saj je po mojem mnenju gonilna sila razvoja. Nova odkritja in nova spoznanja so v prid človeštvu. V tej luči sem se včasih (v smislu povečanja sredstev za raziskovalno dejavnost) tudi pogajala s tedanjim ministrom za znanost, članom Demosa, ki mi je včasih tudi upravičeno oporekal, da »sva oba člana Demosa in se morava zavedati finančnih omejitev«.

Z mojo poklicno usmeritvijo je bil povezan tudi Odbor za vzgojo in izobraževanje, kjer sem kot članica lahko aktivno sodelovala pri pripravah sprememb na področju šolstva.

Pri pregledovanju parlamentarnega gradiva pred glasovanjem v parlamentu se mi je velikokrat zdelo, da se odločam med večjim in manjšim zlom, saj spremembe vedno prinašajo tudi določeno neugodnost. Vsaj za nekatere. Stanje, kakršno je bilo v parlamentu (zaradi političnega vedenja in ravnanja strank, medrepubliških odnosov, težkega gospodarskega položaja itd.), ni omogočalo »lahkotnosti« del. Zaradi tega smo poslanci večkrat odhajali z zasedanj delovnih teles in skupščine z »ranjeno dušo«.

Delo v skupščini (kasneje parlamenta) je bilo trda šola demokracije in temeljita vaja v potrpežljivosti. Osebnega gledanja na težave dostikrat ni bilo mogoče uveljaviti in treba se je bilo vključiti v skupna hotenja. Največja težava in bolečina je bila zame gledati povzetke skupščinskega dela na televiziji in v časopisih. To pa zato, ker niso odsevali resničnosti skupščinskega dela in ker se mi je zdelo, da s tem zavajajo ljudi. Če bi bila resničnost parlamentarnega dela to, kar so prikazovali mediji, v parlamentu ne bi mogla sodelovati.

Posamezne stranke (združene v Demos) na začetku v Demosu niso imele tako pomembne vloge, kot jih poznamo danes – ideja Demosa je bila močnejša. Pred vstopom v parlament nisem bila v nobeni politični stranki. Najprej sem se priključila poslanskemu klubu Socialdemokratske stranke, čeprav nisem bila članica njihove politične stranke; vanjo sem vstopila kasneje.

Politika, znanost in šolstvo

Vstop v politiko je vplival tudi na mojo strokovno in znanstveno angažiranje. Da bi dobila raziskovanje in znanost vidno mesto v družbenem dogajanju, ju je bilo treba poudarjati tudi ob nastajanju samostojne države. Ne le v Odboru za raziskovalno dejavnost, tudi v Zboru združenega dela. V stikih z raziskovalnimi inštituti sem si prizadevala, da bi tudi znanost pridobila ustrezne raziskovalne programe, se odtrgala od prevelike jugoslovanske povezave in se povezala z evropskim prostorom. Pri tem delu je bilo veliko soglasja vseh strank – ne glede na idejno in strankarsko pripadnost.

Tudi šolstvo je v tistem obdobju dobivalo novo zasnovu. Slovenija je imela nekatere podobne težave kot druge države, ki so imele sorodno kulturno usmeritev. Specifičnosti so izstopale zaradi našega prehoda v demokracijo, ki je zahtevala prenovu celotnega šolskega sistema, tu pa se je zatikalo. Skupna jugoslovanska jedra je bilo lažje zavriniti kot postaviti koncept, ki bo primerljiv z evropskim prostorom. Šola je eden najpomembnejših družbenih dejavnikov. Njena vloga za »narodov blagor« je bila in je pri nas premalo poudarjena. Od tega, kako bomo vzgojili in izobrazili narod, je v veliki meri odvisna prihodnost Slovenije, zato menim, da bi morali šoli posvetiti (v vsakem obdobju) več strokovne in tudi politične pozornosti. V Odboru za vzgojo in izobraževanje ter v medijih sem zapisala, da bi v šolstvu morali delati in o njej odločati osebno zreli ljudje, brez ideološke navlake in želje po nadvladi. Parlament je takrat v zakonodajo dejansko vnesel demokratične procese in s tem omogočil odpiranje šol s koncesijo, zasebnih šol in uvedel pedagoške smeri poučevanja in vzgoje, uveljavljene tudi v mednarodnem prostoru.

V obdobju političnega dela sem imela veliko strokovnih predavanj po Sloveniji (seveda tudi prej in kasneje). Skoraj ni šole, v kateri se ne bi srečala z učitelji. V razgovorih z učitelji in ravnatelji sem začutila

njihovo veliko željo po ustvarjalni svobodi na pedagoškem področju. Preveč je bilo in je sistemskega usmerjanja ter reform, zato učenci, dijaki, študenti in njihovi starši upravičeno doživljajo napetost, zaskrbljenost in nezadovoljstvo s procesom vzgoje in izobraževanja.

Utrinek ob osamosvajanju Slovenije

Ko je bila v Poljčah na Gorenjskem (shod Demosovih poslancev in vlade) oblikovana namera o samostojni državi Sloveniji in referendumu zanjo, smo poslanci dobili marsikateri klic po telefonu z različnimi grožnjami in vabilom, naj pridemo na kakšen kraj z nepojasnenim razlogom. Povezanost med poslanci, ki smo se o tem obveščali, nas je obvarovala (morda) nevarnega razpleta. Neizmernemu veselju na Trgu republike ob razglasitvi samostojne Slovenije je sledil napad jugoslovanske vojske. Vsi smo se zavedali, da bo moral kljub nevarnosti zasedati parlament, kjer bo navzoča tudi vlada, torej celotno slovensko vodstvo. Poklical me je policist iz Kamnika: »Angelca, bodite pripravljena, čez 15 minut pridemo po vas!« Odgovorila sem: »Pripravljena bom.« Mož Marko, ki je slišal moj odgovor, se je zgrozil: »Kako pa veš, da so pravi?« S popolno gotovostjo sem zaznala, da je bil klic po telefonu pravi in se nimam česar koli bati. Bili so naši ljudje, ki so se, tako kot jaz, odločili za osamosvojitve Slovenije. Varno so nas po stranskih poteh pripeljali v skupščinsko stavbo, kjer so bili na zasedanju skupščine sprejeti nadaljnji odločilni koraki osamosvajanja in gradnje nove države. Med zasedanjem smo se morali umakniti v kletne prostore, saj je v neposredni bližini že »pokalo orožje«, a mi smo sproščeno snovali naše namere in šele takrat ugotovili, da osrednja parlamentarna stavba nima zaklonišča. Danes se sprašujem, ali je bil to pogum ali morda naivnost, morda pa tudi intuicija in vera v to, da se bo za Slovence vse dobro izteklo.

Moja povezanost z Občino Kamnik

Ker sem se po preteku poslanskega mandata vrnila v svoje strokovno in raziskovalno delo, moje delo v politiki pa ni bilo dosti povezano z lokalnimi skupnostmi (Občino Kamnik in kasneje Občino Komenda), saj tja raziskovalne ustanove ne sodijo, in njihovimi lokalnimi potrebami, me večkrat ne prištevajo k poslancem z območja Kamnika. Moji volivci so bili raziskovalci (inštituti in druge raziskovalne ustanove) in tudi moje delo je zadevalo širši republiški oziroma državni interes na področju znanosti in šolstva. Menim pa, da sem se s strokovnim in političnim delom na področju raziskovanja, znanosti, vzgoje in izobraževanja dotaknila sleherne slovenske občine. Moja naravnost v času političnega udejstvovanja vpliva tudi na to, da Občina Kamnik včasih pozabi na svojo poslanko in imenuje le moje tedanje politične kolege. Naj poudarim, da je sodelovanje z Občinama Kamnik in Komenda, kjer živim, ter s številnimi občani še zdaj plodno in ustvarjalno.

Moja spoznanja in spomini na delo v parlamentu botrujejo temu, da še danes ves čas budno sledim političnemu dogajanju v Sloveniji. Delo v politiki namreč po mojem mnenju zaznamuje človeka bolj kot druge družbene dejavnosti. Še vedno sem, kljub letom (malo čez 65 let), aktivna v strokovnem delu. Moj delovnik, poklicno strokovno delo, še vedno traja osem, včasih pa tudi več ur na dan.

Spomini na ljudi, ki so postali moji prijatelji v obdobju poslanskega mandata, spomini na opravljeno delo in vse možnosti, ki jih je prinesla samostojna država Slovenija, pa mi prijetno »ogrejejo srce«.